

L'accés a la docència de llengua i literatura catalanes a les illes Balears

Nicolau Dols

Catedràtic universitari de Filologia Catalana. Universitat de les Illes Balears

Escriu quan fa just dos dies que ha començat el curs 2020-2021 a la Universitat de les Illes Balears. Ahir mateix em varen comunicar canvis en l'assignatura de primer del grau de Llengua i Literatura Catalanes que fa anys que impartesc. Si el primer dia la vaig fer amb tot el grup davant, avui he hagut de dirigir l'atenció a la meitat d'alumnes del grup, que eren presents a l'aula, i a l'altra meitat que em seguien des de casa gràcies a una transmissió en vídeo. Simplement, l'assignació d'aula feta abans de l'estiu no havia previst la quantitat de matriculats que hem tingut. Ens ha desbordat. Vet aquí l'evolució de primeres matrícules al Grau de Llengua i Literatura Catalanes de la Universitat de les Illes Balears al llarg dels darrers cinc cursos:

Any	Matriculats	Inicien estudis
2016-17	83	10
2017-18	75	14
2018-19	76	19
2019-20	77	18
2020-21		30

L'augment dels qui inicien estudis en el GLLC és considerable en aquesta sèrie temporal, es miri com es miri. Què ha passat? Un major nombre d'inscrits a les Proves d'Accés a la Universitat, perquè, a causa de les circumstàncies especials que encara vivim per mor de la pandèmia, el curs passat hi va haver més estudiants que completaren amb èxit el batxillerat. Això i la percepció de crisi econòmica potser ha motivat l'opció per la universitat en uns territoris, les illes Balears, que tradicionalment han tingut la taxa d'estudiants més baixa de tot l'estat (un 10,9% dels joves que tenen entre 18 i 24 anys, quan la mitjana estatal és el 32,1%; la de Catalunya, el 31,1%, i la del País Valencià, el 31,9%).

A les Balears enguany els inscrits a la primera convocatòria de les PAU ha augmentat un 30%.

Trenta estudiants de nova matrícula és una fita important de recuperació d'uns nombres que s'havien enfilat fins prop del doble en els anys noranta. És un creixement que em provoca més dubtes que satisfacció. És evident que cal formar especialistes en llengua i literatura catalanes. La nostra societat en té necessitat, qui en dubta? Però, més enllà d'aquesta evidència, mantenc unes certes reserves quan es tracta de valorar uns estudis universitaris concrets pel nombre de matriculats. Record perfectament quan el fantasma que corria per la universitat era la «massificació». Jo sempre he pensat que l'establiment de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior ha estat un bon intent de fer les coses bé. Els qui en els anys noranta guaitàrem, per exemple, les universitats britàniques, hi trobarem un sistema que es basava en grups petits i en l'estimulació de la competència i l'autonomia dels estudiants. Durant els anys que em vaig dedicar a la gestió universitària, jo vaig posar moltes esperances en un canvi de model que veia més que necessari. Ara, vista l'experiència, ja entenc que tal cosa no fou possible, i no perquè el model no fos prou bo, sinó perquè es va aplicar sense recursos i sense gaire ganes de modificar el sistema. Hauria calgut una inversió forta per a fer créixer el nombre de professors i, encara més, un esforç seriós per formar-los. La docència universitària deu ser l'única professió d'alt nivell que no requereix formació específica. Formació específica per al seu objecte, vull dir: tots els docents universitaris coneixen a fons la matèria que ensenyen, però la manera d'ensenyar és una reproducció dels ensenyaments rebuts, modificada per una experiència assolida al llarg d'un exercici llarg. Això al final, només al final de la carrera docent. Els plans d'estudi varen canviar. Es varen identificar competències. Es varen diversificar els mètodes d'avaluació. Ningú

no ens va formar sobre tot això. Ara pareix que l'únic element que preocupa els gestors universitaris i la societat que paga la universitat és la quantitat d'estudiants. Un grup de primer amb 60 matriculats pareix una cosa molt bona... i no ho és gens. És, senzillament, un desastre.

Trenta encara entra dins els límits del que és raonable, si no puja gaire més. I què fan tots aquests estudiants quan aconseguen el primer títol universitari? Els prospectes insisteixen que els estudis de Llengua i Literatura Catalanes obren moltes portes del món laboral, i deu ser ver, perquè no hi ha aturats amb aquest títol, o això és el que deim contínuament. Cada any rebem i difonem crides de centres concertats per aconseguir professors de català. És cert que les condicions laborals solen ser precàries, i amb això em referesc a contractes de substitució de poques hores. Tampoc no vull menystenir les ocupacions allunyades de la docència. No és una llegenda ni un ham publicitari que hi ha qui es col·loca en feines de correcció, assessorament lingüístic o en altres de similars. És cert. Ara, els nombres apunten, sobretot, cap a la docència.

Curs	Nombre de matriculats	Titulats de català
2012-13	22	7
2013-14	35	14
2014-15	30	8
2015-16	35	16
2016-17	27	12
2017-18	25	9
2018-19	25	6
2019-20	22	7

Potser pel fet que els darrers cursos han produït un nombre relativament baix de graduats, no hi ha, entre els nostre estudiants, la percepció que l'accés a aquest màster sigui especialment difícil. Prova d'això és que la nota de tall per a aquests estudis (mitjana acadèmica del grau) va ser de 5,9 per al curs 2019-2020, la tercera més baixa de les que calen per a entrar en cadascuna de les tretze especialitats que s'ofereixen.

Les possibilitats d'ocupació en aquest sector, el de la docència de secundària, s'han mantingut al llarg del temps. Els darrers anys s'han convocat concursos d'accés a places de professor de Llengua i Literatura Catalanes en les quantitats i demarcacions següents:

Any	Per illes	Total
2018	11 (Mallorca) 2 (Menorca) 12 (Eivissa)	25
2019	14 (Mallorca) 7 (Eivissa)	21
2020 (ajornades al 2021)	25 (Mallorca) 1 (Menorca) 11 (Eivissa) 2 (Formentera)	39

En aquests moments l'oferta de llocs de feina és superior al nombre de titulats que produeix la Universitat de les Illes Balears, però també és ver que hi poden accedir persones de tot el domini lingüístic i, encara, els titulats d'altres especialitats. La normativa general de l'Estat que regula l'accés als cossos de funcionaris docents no especifica cap vinculació concreta entre la titulació dels aspirants i aquestes places. En principi, qualsevol candidat amb un títol de grau i un màster de didàctica per a l'ensenyament secundari pot presentar-se a les oposicions per a accedir-hi. Les condicions per a accedir a les llistes de personal disponible per a ocupar places docents interinament sí que poden ser més restrictives i depenen de cada administració autonòmica. Així, per exemple, la resolució de la directora general de Personal Docent del Govern de les Illes Balears del 19 de desembre de 2019 exigeix per a aquestes places formació universitària específica en llengua i literatura catalanes, i fa la llista de tots els títols de grau i llicenciatura d'aquest camp que existeixen o han existit a les universitats dels Països Catalans (20 títols amb total, alguns amb límit temporal, com ara «Llicenciat en filosofia i lletres (filologia romànica) per la Universitat de Barcelona (fins a 1967)». Tanmateix, també és ver que darrerament hi ha llicenciats/graduats d'altres especialitats que ocupen interinament places de Llengua i Literatura Catalanes. Això ocorre quan la llista de substituïts disponibles es buida.

El problema que es veu venir a les illes Balears és exactament aquest: no hi ha prou titulats en Llengua i Literatura Catalanes disposats a accedir a places d'ensenyament secundari, i aquest desajust entre el nombre de llocs de feina que s'ofereixen en aquest camp i el nombre de persones titulades per a exercir-les amb un nivell suficient de qualitat aviat es coneixerà. El problema és de titulats, més que no l'embós per a accedir al Màster de Formació de Professorat. Serà bo que els titulats en aquesta especialitat de fora de les Balears ho tinguin present. ■